

KASTAMONU İL HALK KÜTÜPHANESİNDEKİ ÇOK ÖNEMLİ BİR YAZMA

An Important Manuscript in Kastamonu Public Library

(Dr. h. c.) Nail TAN*

ÖZET

Kastamonu İl Halk Kütüphanesindeki 3753 numaralı 352 varak yazma Türk halk kültürü açısından çok önemli bilgileri barındırmaktadır. Bunlar içinde hayvan, çiçek, meyve çeşitlerini sayan bölümle eski dünyada meşhur kabul edilen şeyleri (kişi, şehir, ürün vb.) anlatan bölüm çok önemlidir. Bugünkü bitki bilimi ve hayvan bilimi bilgileriyle karşılaştırılarak bir doktora tezi olarak ele alınmasında büyük yarar vardır.

Anahtar Kelimeler

Bitki bilimi, hayvan bilimi, çiçek, gül, erik, üzüm, kiraz, şeftali, armut, elma.

ABSTRACT

352 leaf manuscripts with number 3753 in Kastamonu Public Library include important data in terms of Turkish folklore. Among them, the chapter explaining different kind of animals, flowers and fruits and the chapter explaining the things considered famous (person, city, product) in the old times are of great significance. It can be very beneficial to examine this subject in a study for doctor of philosophy and compare them with today's knowledge on botanic and zoology.

Key Words

Botanic, zoology, flower, rose, plum, grape, cherry, pear, peach, apple.

Kastamonu İl Halk Kütüphanesinde 3753 numarada kayıtlı *Mecmua-i Münşeat ve Fevâid* adlı yazma eserdeki "Der Beyân-ı Meşhurât (Meşhur Şeylerin Bildirilmesi)" bölümüyle ilgili *Geçmişteki Meşhurlar* başlıklı makalemiz *Meydan* dergisinde (Ocak 1983, S. 613/95, s. 41-43.) yayımlanmıştı. Aynı yazı, *Derlemeler Makaleler* dizimizde de yer almıştı (C. I, s. 95-98.).

150-200 yıl önce kaleme alındığı tahmin edilen 352 yapraklı bu geniş yazmada; Ot Yiyen Hayvanlar, Çiçek Çeşitleri, Şeftali Çeşitleri, Meyve İsimleri, Gül Çeşitleri, Kiraz Çeşitleri, Erik Çeşitleri, Üzüm Çeşitleri, Elma Çeşitleri, Armut Çeşitleri vb. başlıklar altında zamanın botanik, zooloji ve bahçe bitkileriyle ilgili çok değerli bilgiler bulunmaktadır. Ziraat Mühendislerinin dikkatini çekmek

amacıyla yazmadan bazı bilgileri buraya aktarmakta yarar gördüm. Eser, mutlaka bir doktora tezi olarak ele alınıp tarihî bilgiler gün ışığına çıkarılmalıdır. Dilbilimciler için de eşsiz bir söz varlığı hazinesidir. Bu alanda da doktora tezi yapılabilir. Kastamonu Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi öğretim üyelerinin dikkatine sunulur.

Çiçek çeşitleri

Gül, sümbül, yasemin, ful, fulya, benefşe (menekşe), zerrin, kadeh, karanfil, lale, hanna çiçeği, şebboy, şeb-i kuşa, çarkifelek, gecesi sefâ, zambak, susen zambağı, buhur-ı Meryem, haseki küpesi, hünkârbeğendi, tuğ-ı şahî, erguvan, Girit lalesi, mina, gül-i ibrişim, altıntop, leylak, leylak-ı Mısırî, yasemin-i esfer, kurtbağrı, sümbül-i Taberî, benefşe-i Rusî, katır kuyruğu, katmer hatmî, gül-i

* Emekli Kültür ve Turizm Bakanlığı Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürü.

Mısrî, şakayık, kartopu, ayçiçeği, yıldız çiçeği, bahçe güzeli, tac-ı horoz, peygamber düğmesi, her dem taze, ud çiçeği, amber bûy, Acem leylağı, zakkum çiçeği, kokmaz benefşe, katmer haşhaşı, katmer gelincik, papatya efrenç, katmer papatya, çuha çiçeği, misk-i Rumî, çiğdem, kadife çiçeği, sarmaşık, hercaî benefşe, altun çiçeği, sim, karagöz, zülf-i aruz, katmer ful, kral çiçeği, za'feran (safran) çiçeği, gül-i ibrişim, tûtû-yi zenbur.

Gül çeşitleri

Gül, sadberk, asfar, sakız, ahmer, ebyad, ebrû, sede, yabani, rânâ, turuncu gül.

Şeftali çeşitleri

At şeftalisi, yarma, baba, derrakî, çekirdeği tath, beyaz şeftali, helu.

Kiraz çeşitleri

Dalbastı, sultanî, almayî, dereganî siyah, küre, beyaz, al dereganî, beyaz dereganî, beyaz dalbastı, alhisar, elifli dereganî, elifli albastı, siyah albastı, fındık çukuru, dağ-i siyah, sapıkısa, çötre.

Erik çeşitleri

Can eriği, can gülü, aynü'l bakar (inek gözü), bereketli, âliy-i Buhara, Frenkî, merdum (mürdüm), salkım, si-

yah salkım, kış eriği, vişne eriği, sarı bardak, al bardak, kayısı eriği, siyah erik, hakta eriği, güvem, Yenişehir eriği, Amasya, keçi memesi, çakal eriği, boğça, biyabanî (çöl eriği), berdeşe, hamidî şukkarisi.

Üzüm çeşitleri

Parmak, tilki kuyruğu, rûy-i nigâr, küre, çavuş, misket, karadine, tergomlek, kış üzümü, yerli, rezâkî, kumla, siyah parmak, siyah karadine, siyah yerli, kabak, yediveren, altuntaş, Muslubey, beylerce, dimrit, kuyudağı, kara sakız, keçi memesi, metropolit, Şam üzümü, köle doyuran, Amasya, siyah misket, efrenç, it üzümü, ala karası, zînî, kapulu, kuş üzümü, İzmir siyahı, çekirdeksiz, yeni asâr, keşrili, Umurbey siyahı, pehlivan-ı Ağamusta, Girnece (girince), kuvad.

[1992 yılında Kültür ve Turizm Bakanlığı Millî Kütüphane uzmanlarından Ali Can'a okutturuldu. Yayımlanmadı.]